

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLKOKULLARDA EĞİTİM ÖĞRETİM GÖREN DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİME ERİŞİM VE AKADEMİK BAŞARI DURUMLARI: KARAMAN İLİNDE SINIF ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Access To Education And Academic Achievement Status Of Disadvantaged Students Receiving Education In Primary Schools In The Distance Education Process: A Study On Classroom Teachers In Karaman Province

Erdal DEMİR

Abdurrahim Karakoç İlkokulu Okul Müdürü, Türk Dili Edebiyatı Bilim Uzmanı, Karaman/Türkiye

ORCID: 0000-0001-8815-0860

Mustafa DOĞAN

Mehmet Çavaş İlkokulu Okul Müdürü, Sosyoloji Bilim Uzmanı, Karaman/Türkiye

ORCID: 0000-0001-5854-0438

Musa YAVAŞ

Mehmet Çavaş İlkokulu Müdür Yardımcısı, Karaman/Türkiye

ORCID: 0000-0001-8460-6322

Cite As: Demir, E.; Doğan, M. & Yavaş, M. (2021). "Uzaktan Eğitim Sürecinde İlkokullarda Eğitim Öğretim Gören Dezavantajlı Öğrencilerin Eğitime Erişim Ve Akademik Başarı Durumları: Karaman İlinde Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Bir Araştırma", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(47): 1575-1592.

ÖZET

Dünyada 2019 yılı sonlarında baş gösteren Coronavirüs (Covid-19) pandemisi nedeniyle sağlık ve eğitim başta olmak üzere bütün alanlarda bir dizi önlemler hayata geçirilmiştir. 2020 yılı Mart ayı ortalarında yüz yüze eğitim faaliyetleri durdurularak uzaktan eğitim geçilmesi kararı alınmıştır. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için TRT EBA, EBA erişim platformları aktif olarak kullanılmaya başlanmış, Whatsapp ve Zoom gibi sosyal iletişim ağlarından da yararlanılmıştır. Bu süreçten başta dezavantajlı öğrenciler olmak üzere bütün öğrenci grupları belli oranlarda etkilenmiştir. Bu araştırmanın amacı, uzaktan eğitim sürecinde ilkokullarda eğitim öğretim gören dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumları hakkında sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmek ve gelecekte yapılacak olan uygulamalar için önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Karaman ili merkez ilçesinde farklı ilkokullarda görev yapan 22 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmak suretiyle toplanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Birinci bölümde katılımcılara demografik bilgileri içeren 9 soru, ikinci bölümde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumlarına yönelik 9 soru yöneltilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; internet erişimi ve erişimi sağlayacak teknolojik donanımdaki yetersizlik, derslere düzenli katılımda görülen aksaklıklar, velilerin sürece yeterince dahil olamayışları, teknik aksaklıklar, EBA sisteminde yaşanan aksaklıklar, fırsat eşitsizliği, internete güvenli erişimdeki görülen aksaklıklar, derslerde yaşanan motivasyon kayıpları, uzaktan eğitim süreciyle ilgili hazırbulunuşluk düzeyleriyle ilgili verilecek kurs, seminer vb. hizmetiçi eğitim yetersizlikleri öğretmenlerin yaşadığı belli başlı sorunlardandır. Bu sorunlara ilişkin olarak yapılan bu çalışmada çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Dezavantajlı Öğrenciler, Pandemi, Sınıf Öğretmeni, Akademik Başarı

ABSTRACT

Due to the Coronavirus (Covid-19) pandemic that started in the world at the end of 2019, a series of series especially in health and education in the whole team have been implemented. In mid-March 2020, the face-to-face education site has been stopped and distance education has been purchased. TRT EBA, EBA access platforms were started to be initiated actively in order to ensure this process in a healthy way , and communication networks such as Whatsap and Zoom have been started to be used. All student groups, especially disadvantaged students have been affected by in certain proportions from this process . The aim of this study is to evaluate the problems and solution offers faced by classroom teachers about the access to education and academic success of disadvantaged students studying in primary schools during the distance education process and to make suggestions for future applications. The study group of the research consists of 22 classroom teachers working in different primary schools in the central district of Karaman province. The obtained datas have been collected using a semi-structured interview form. In this study, descriptive analysis method, one of the qualitative research methods, has been used. In the first part, 9 questions about the demographic information to the participants, in the second part, 9 questions about the access to education and academic success of the disadvantaged students have been taken place. According to the findings of the research; Internet access and inadequacy in technological equipment that will provide access, failures in regular participation in classes, parents' inability to participate in the process enough, technical problems, problems in the EBA system, inequality of opportunity, problems in secure access to the Internet, loss of motivation in lessons, courses, seminars, etc. that will be given about the levels of readiness related to the distance education process, insufficient in-service training is the main problems experienced by teachers. Various suggestions have been included in this study which has also been conducted regarding these problems.

Key words: Distance Education, Disadvantaged Students, Pandemic, Class Teacher, Academic Success

1. GİRİŞ

Çin'in Hubei eyaletine bağlı Vuhan kentinde ortaya çıkan koronavirüs (Covid-19) hastalığı ilk olarak burada görülmüştür. Hastalarda nefes darlığı, yüksek ateş, eklem ağrıları, öksürük gibi semptom ve bulgular gösteren bu hastalık yayılım hızı ve yüksek ölüm riski nedeniyle hızla pandemiye dönüşerek tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu hastalığın ilk vakası Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür (Sağlık Bakanlığı, 2020). Covid-19 hastalığı insanları ruhsal, fiziksel ve sosyal açıdan olumsuz etkilemekte ve tehdit etmektedir (Budak & Korkmaz, 2020: 62). Salgının yayılım hızının yüksek olmasından dolayı kısa zamanda dünyayı etkisi altına almıştır (Kavuk & Demirtaş, 2021: 59). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Covid-19 hastalığının yayılım hızı ve etkisinin yüksek olması nedeniyle bu hastalığı pandemi olarak dünyaya duyurmuştur (WHO, 2020). Bir bulaşıcı hastalığın sadece belli bir bölge içerisinde yayılması epidemiyoloji olarak tanımlanırken, bir hastalığın bölge dışına taşarak tüm dünyayı etkisi altına alması durumuysa pandemi olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2020; Merriam-Webster, 2020). Bulaş riskini azaltabilmek için maske takılması, sosyal mesafeye dikkat edilmesi, temizlik ve hijyen kurallarına uyulması gibi önlemlerin alınmasının önemli olduğu uzmanlar tarafından ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra kapalı mekânlar, toplu taşıma araçlarındaki yoğunluk, yakın temas ortamına müsait bulunan alanlar hastalık riskini arttıran başlıca etkenlerdir (Deniz, & Evcil Kiraz, 2020).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Uzaktan Eğitim Kavramı

Demiray (1999: 85) 'a göre uzaktan eğitim; sağlık, doğal afetler, ailevi durumlar, coğrafi sorunlar, yaş, maddi imkânsızlıklar vb. gibi nedenlerle yüz yüze eğitim imkânının bulunmadığı durumlarda eğitim öğretim faaliyetlerinin öğrenenlere teknolojik imkânlar ölçüsünde işitsel, görsel ve elektronik materyallerle sunulması yoluyla verilen eğitimidir.

Uzaktan eğitim, klasik sınıf ortamlarından bağımsız ve daha esnek, öğrenci sorumluluğunun yüksek olduğu, mevcut sınıf ortamlarından farklı yöntem ve tekniklere dayalı disiplin anlayışının sürdürüldüğü eğitim ortamlarıdır (Yılmazsoy ve Kahraman, 2019). Uzaktan eğitimin en önemli avantajı uygulama ortamının mekân ve zaman açısından esneklik göstermesidir (Bozkurt, 2017; Solak, Ütebay ve Yalçın, 2020). Yamamoto ve Altun (2020)'a göre uzaktan öğrenme, zaman ve mekâna bağlı kalmaksızın, her türlü eğitim faaliyetlerinin dijital ortamda, güncel ve değişik teknolojik imkanlar kullanılarak yapılan modern bir öğrenme biçimidir.

2.2. Uzaktan Eğitim Sürecinin Türkiye'de Tarihsel Gelişimi

Covid-19 salgını sürecinde ülkeler başta sağlık sektörü olmak üzere eğitim, ulaşım, kültür gibi pek çok alanda değişik tedbirler almak zorunda kalmıştır. Türkiye'de hastalığın ilk vakaları tespit edilmesiyle beraber 16 Mart 2020 tarihinde eğitimin tüm kademelerinde yüz yüze eğitim faaliyetleri durdurularak uzaktan eğitime geçme kararı alınmıştır (MEB, 2020). Bu karar neticesinde uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Can (2020: 13)'a göre; bütün kamu kurumları, öğrencilerin mevcut öğretim programları kazanımlarını yerinde ve zamanında edinmeleri ve çalışmalarda aksaklık yaşanmaması adına uzaktan eğitime katkı vermek üzere kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve diğer uluslararası kuruluşlar birlikte çalışmalar yürütmüştür. Türkiye'de uzaktan eğitim faaliyetleri ilk olarak Ankara Üniversitesi tarafından 1965 yılında banka çalışanlarına yönelik mektupla öğretim şeklinde başlamıştır (MEB, 1988). Anadolu Üniversitesi 1980 yılında önlisans, lisans tamamlama, lisans ve sertifika programlarıyla uzaktan eğitim programlarında şu an 1 milyonu aşkın öğrencisi ve 3 buçuk milyon mezunuyla uzaktan eğitim sistemini yaygın olarak kullanmaktadır (AÖF, 2021). Ülkemizde son yıllarda birçok farklı üniversitede uzaktan eğitim uygulamaları yapılmaktadır. Covid-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim sistemi dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Horzum vd. 2013: 84).

2.3. Türkiye'de Uzaktan Eğitim Sürecinde Alınan Tedbirler

16 Mart 2020 tarihinde uzaktan eğitime geçme kararıyla birlikte bu süreçle ilgili önceden hazırlık ve planlamasını yapan Millî Eğitim Bakanlığı, TRT ile yapmış olduğu iş birliği çerçevesinde farklı eğitim kademelerine yönelik açmış olduğu EBA TV eğitim kanallarıyla kısa zamanda geniş kitlelere uzaktan eğitim hizmeti vermeye başlamıştır. Bunun yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı tarafından alt yapısı oluşturulan EBA eğitim platformu bu süreçte gerek çevrimiçi derslere katılım gerekse yardımcı öğretim materyalleri konusunda sunduğu zengin öğrenme içerikleriyle hem öğretmenlere hem de öğrencilere önemli destek hizmeti sunmuş ve sunmaya devam etmektedir. Microsoft Teams, Zoom, whatsapp gibi sosyal erişim

platformları da öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yararlandıkları diğer platformlardan bazılarıdır.

Bireyler toplumun vazgeçilmez bir parçasıdır. Bireylerin yeteneklerini toplum yararına kullanmak, yöneltmek ve verimli kılmak büyük ölçüde bireylerin iyi eğitilmelerine ve sağlıklı yetiştirilmelerine bağlıdır (Demir ve Usta, 2019: 81). Bu süreçte Türkiye’de uzaktan eğitime geçiş yapan 20 milyondan fazla öğrenci ve öğretmen bulunmaktadır. Birtakım yaşanan yetersizliklere rağmen eğitim süreci devam ettirilmeye çalışılmıştır (Karip, 2020). Eğitime erişim konusunda Millî Eğitim Bakanlığı öğrencilere ücretsiz internet desteği vermiştir (Emin, 2020). Dijital kaynak desteği çerçevesinde öğrencilere ücretsiz tablet dağıtımı da yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının, 21 Eylül 2020 ile 22 Ocak 2021 tarihleri arasında ücretsiz olarak dağıttığı tablet sayısı 445.750’dir (MEB, 2021). Bunun yanı sıra okullarda sayıları 14 bin 798’e ulaşan “EBA Destek Noktaları” oluşturularak erişim imkânı bulunmayan öğrencilerin hizmetine sunulmuştur (MEB, 2021).

2.4. Uzaktan Eğitim Sürecindeki Dezavantajlı Öğrenciler

Uzaktan eğitim sürecinde internet erişimi, erişimini sağlayacak bilgisayar, tablet gibi teknolojik bilişim destek cihazlarının bulunmaması, fiziki donanımda altyapı yetersizliği gibi nedenlerden dolayı bazı öğrenci gruplarının uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi derslere katılmadığı görülmüştür. Özellikle dezavantajlı öğrenciler süreçten yeterince faydalanma imkânı bulamamışlardır. Dezavantajlı öğrenci grupları içerisine (savaş, çalışma, öğrenim görme, yoksulluk, daha iyi yaşam şartları vb.) sebeplerle gelen, göçmenler ve mülteciler, mevsimlik tarım işçileri ve ekonomik açıdan gelir seviyesi düşük ailelerin öğrencileri dâhil edilebilir (Küresel Eğitim İzleme Raporu, 2019: 7).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Eylül 2018 verilerine göre ülkemizdeki eğitim çağındaki yabancı uyruklu çocuk sayısı 1.234.439 dur. Bu çocukların 736.735 (%59,68) tanesinin okula erişimi sağlanmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin 639.894’ü (%51,84) e-okul yönetim bilgi sistemine; 96.841’i (%15,13) Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS)’e kayıtlıdır (MEB, 2019). Küresel Eğitim İzleme Raporun (2019)’a göre; prosedüre bağlı idari işlemler, koordinasyonsuzluk gibi nedenlerle göçmen ve muhacir öğrencilerden büyük çoğunluğu formal eğitim imkânından mahrum kalmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenci gruplarının aynı okullara yerleştirilmeleri, ayrımcılık, derslerin veriliş tarzları, dilsel sorunlar, adaptasyon sürecinde yeterli oryantasyon eğitiminden mahrum kalmaları, dilsel ve iletişimsel problemler gibi nedenlerden dolayı göçmen ve muhacir öğrenciler eğitim sisteminden uzaklaşmaktadır (Küresel Eğitim İzleme Raporu, 2019: 7).

Çok kültürlü bir eğitim anlayışının; öğretimi, rehberliği, yönetimi, program geliştirmeyi, performans ölçümünü ve okul iklimini etkilediği noktalarında eğitimciler görüş birliğine sahiptirler (Usta ve Demir, 2020: 2184). Çok kültürlü sınıfların eğitiminde, bu alanda gerekli formasyon eğitimine sahip öğretmenlerin mevcut olması oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra ders programlarının yeniden revize edilmesi, kaynak, yardımcı kaynak ve materyallerinin temini gibi alanlarda eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir (Küresel Eğitim İzleme Raporu, 2019: 7).

Geçici ve gezici mevsimlik işçi aileleri çoğunlukla yılın büyük bir bölümünü asıl ikametlerinin dışındaki tarımsal iş imkânları buldukları yerlerde geçirmektedirler. Bu gruba giren insanlar asıl yaşadıkları şehirlerde ekip biçecek tarım arazisi olmayan veya buldukları yerlerde iş imkânı bulunmayan kesimlerdir. Mevsimlik tarım işçileri, yaşadıkları ekonomik sıkıntılar nedeniyle aileleriyle birlikte topluca göç etmektedir (Karaman, 2013: 14).

Mevsimlik tarım işçileri genellikle fındık, çay, patates, tütün, pamuk, şekerpancarı, mısır, elma gibi endüstri bitkilerinin yetiştirildiği Karadeniz Bölgesi, Amik Ovası, Çukurova, İç Anadolu Bölgesi, Marmara ve Ege Bölgesi’ne çalışmak üzere göç ederek bu bölgeleri kendilerine küçük bir yerleşim merkezi haline getirmektedir (Gülçubuk ve diğerleri, 2003). Bu durum başta eğitim, sağlık temizlik, şehir kimliği, kent kültürü bakımından birçok sorunları ortaya çıkarmaktadır (Özbekmezci ve Sahil, 2004). Bununla birlikte eğitim alanında gezici işçi çocuklarına yönelik mevzuat eksikliği eğitimle ilgili karşılaştıkları sorunların aşılmasında ciddi sorunlar doğurmaktadır (Şahan, 2004). Geçici ve mevsimlik tarım işçiliğiyle hayatını sürdüren öğrencilerin kendileri de evde veya tarlada ailelerine katkı sağladıklarından dolayı uzaktan eğitim sürecinde eğitime erişim açısından en fazla sorun yaşayan dezavantajlı gruplardandır.

Uzaktan eğitim sürecinde ailelerin ekonomik yönden mevcut durumları da öğrencilerin eğitim süreçlerine yansımıştır. Sosyoekonomik açıdan gelir seviyesi yoksulluk sınırı altında bulunan öğrenci grupları uzaktan eğitim sürecinde derslere katılım konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Altunel (2020)’e göre; ekonomik durumu belli seviyenin üzerinde olan aileler bu süreçte gerekli teknolojik imkânları temin etme yönünden sıkıntı

yaşamadıkları için uzaktan eğitim sürecinden olumsuz etkilenmemiştir. Bunun yanı sıra öğrenci ve ailelerin uzaktan eğitim konusunda hazırbulunuşluk düzey yetersizliği, dijital araç kullanım noktasında yetersizlikler, öğrencilerin eğitim öğretim sürecine dair motivasyon kayıplarına sebep olmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişimi ve akademik başarı sürecinde karşılaşılan sorunların tespiti, uygulayıcıların görüşlerine başvurmak suretiyle sorunlara çözüm üretilmesi, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılımı önündeki engellerin kaldırılması öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkı sağlayacaktır düşüncesi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Buradan hareketle sınıf öğretmenlerinin görüş ve düşüncelerinin tespit edilerek, dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarına erişim ve akademik başarı durumlarını etkileyen sorunların tespiti ve sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmesi çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma kapsamında ilk olarak, literatür taraması yapılarak bu konuda yapılan çalışmalar irdelenmiştir. Sonrasında araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Karaman il merkezinde farkı ilkokullarda çalışan sınıf öğretmenlerine yönelik gerçekleştirilen araştırma ile öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişimi ve akademik başarı sürecinde karşılaşılan sorunlarına yönelik görüşleri alınarak, durum tespiti ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırmaya dâhil edilen öğretmenlere dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişimi ve akademik başarı durumlarıyla ilgili sorun alanları hakkındaki görüşleri sorulmuş, bu sorunları çözebilmek adına ne tür tedbirlerin alınması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçların tartışıldığı son bölümde ise konu ile ilgili genel bir değerlendirmede bulunulmuş, elde edilen bulgular ışığında çözüm önerileri ortaya konularak çalışma nihayetlendirilmiştir. Bu çerçevede hazırlanan çalışma nitel bir araştırma olup çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

2.5. Uzaktan Eğitim Sürecinde İlkokullarda Eğitim Öğretim Gören Dezavantajlı Öğrencilerin Eğitime Erişim Durumları ile İlgili Araştırmalar

Uzaktan eğitim sürecinde ilkokullarda eğitim öğretim gören dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumları ile ilgili Türkçe literatür incelendiğinde konunun içeriğine yönelik farklı çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir.

Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020) tarafından yapılan “Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma” adlı araştırmaları nitel desen kapsamında oluşturulmuş ve durum çalışması modeli yöntem olarak belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmış ve bu veriler içerik analizi yöntemi ile tahlil edilmiştir. Bu araştırmanın örneklemini olarak Gaziantep ilindeki devlet okullarında görev yapan 80 öğretmen, öğrenim gören 80 öğrenci ve 80 veli belirlenmiştir. Araştırma verileri değerlendirildiğinde bu süreçte devreye alınan uzaktan eğitim sisteminin olumlu tarafları ile yaşanan birtakım olumsuzluklar (alt yapı sorunları, fırsat eşitsizlikleri, müfredat ve materyal iyileştirilmesi hususları) da bu araştırmada değerlendirilmiştir.

Can (2020), “Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları” konulu araştırmasında pandemi sürecinden en çok etkilenen alanlardan birisinin de eğitim sistemleri olduğunu vurgulamıştır. Milyonlarca kişinin yaşanan bu süreçte yüz yüze eğitime erişim sorunundan dolayı açık ya da uzaktan eğitime erişmek için uğraş verdiğini de ifade etmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasının kullanıldığı bu araştırmada pandemi döneminin eğitim hizmetlerine etkileri değerlendirilmiştir. Ülkemizde uzaktan eğitim sürecinin erişim, teknik altyapı, müfredat, mevzuat, tasarım, uygulama ve nitelik bakımından güçlendirilmesi gerektiğine de vurgu yapmıştır.

Çakın ve Külekçi Akyavuz (2020), tarafından yapılan “Covid-19 süreci ve eğitime yansısı: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi” konulu araştırmalarında; pandemi döneminde devreye alınan uzaktan eğitim sürecine dair öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve öğrenci motivasyonunu sağlamaya yönelik yöntemleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada örneklem yöntemi kullanılarak fenomenoloji desen tercih edilmiştir. Gaziantep ilinde görev yapan 20 öğretmen bu çalışmanın örneklemini teşkil etmektedir. Bu araştırmanın sonunda uzaktan eğitim sürecine yönelik iyileştirici önerilerde de bulunulmuştur.

Fidan’ın (2020), “Covid-19 Belirsizliğinde Eğitim: İlkokulda Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri” konulu araştırması, Ankara ili Yenimahalle ilçesinde ilkokul kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinden toplanan verilerle yapılmıştır. Nitel veriler görüşme tekniği ile toplanmış ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecine dair olumlu ve olumsuz yönler farklı temalar üzerinden tahlil edilmiştir. Olumsuz yönler içerisinde en fazla vurgu uzaktan eğitime erişim sorunu üzerinden yapılmıştır.

Sarı ve Nayır (2020), “Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar” konulu araştırmalarında; yaşanan pandemi döneminde eğitimle ilgili uluslararası raporları inceleyerek tespit edilen sorunları ve bu sorunlara bağlı oluşan fırsatları belirlemeye çalışmışlardır. Covid-19 pandemisi eğitim alanına dair birçok sorunu gün yüzüne çıkarmış fakat bu sorunlar süreç içerisinde yeni fırsatları da beraberinde getirmiştir. Okulun işlevleri yeniden ele alınarak ortaya çıkan yeni eğitim anlayışına dair sorun ve fırsatlar yapısal bir çerçevede değerlendirilmiştir. 21. yüzyılın öğretme öğrenme becerileri veli katılımı ve okul yönetimi bağlamında incelenmeye çalışılmıştır.

Sezgin ve Fırat (2020), “Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi” konulu araştırmalarında; pandemi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarında dijital uçurum tehlikesi hususu analiz edilmiştir. Araştırma ise durum çalışması şeklinde tasarlanmış olup, sosyoekonomik farklılıklardan kaynaklanan teknolojiye erişim farklılıkları ile bu durumun meydana getirdiği eşitsizliklerin sonuçları üzerine bu araştırmada değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Aral ve diğerleri (2021), “Covid 19 Pandemi Sürecinde Okul Öncesi Dönemde Uzaktan Eğitim: Deneysel Bir Çalışma” adlı araştırmalarında; pandemi sürecinde uzaktan eğitim devam ederken 36-72 aylık çocukların çevrim içi nefes farkındalık ve hareket etkinliklerinin öz ve duygu düzenleme becerilerine olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Karma araştırma yöntemlerinden yakınsayan paralel karma yöntemi kullanılmıştır. Nitel veriler için durum çalışması tekniği, nicel veriler için ön test, son test teknikleri kullanılmıştır. Bu araştırma için etik kurul onayı da alınmıştır. Araştırma sonucunda çocuklara yönelik hazırlanacak programların yaş ve gelişim özelliklerine göre planlanması ve yapılandırılmasının yüz yüze ve uzaktan eğitime katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Özer ve Turan (2021), “Öğretmen Adaylarının Covid-19 Nedeniyle Sunulan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” konulu araştırmalarında; yaşanan pandemi döneminde öğretmen adaylarının COVID-19 nedeniyle uygulanan uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören ve aynı üniversitenin farklı fakültelerinde öğrenim gören pedagojik formasyon alan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının daha önceden uzaktan eğitim çalışmaları hakkında bilgi ve deneyim sahibi olmadıklarını ortaya koymuştur. Araştırmaya katılanlar uzaktan eğitime yönelik en önemli beklentilerinin derslerin temel yeterlik düzeyinde verilmesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Özok ve Aka (2021) tarafından yapılan “Pandemi Nedeniyle Evde Kalan Genç Yetişkinlerin Bilinçli Farkındalık ve Stres Kontrolü ile İlgili Görüşleri” adlı araştırmada, pandemi sürecinde evde kalan genç yetişkinlerin stres ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımına göre hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılan araştırma bu süreçte tedbirler nedeni ile evde kalan 20 genç yetişkin birey ile derinlemesine görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular pandemi süreci içerisinde stres kontrolü ve bilinçli farkındalık temaları ekseninde tahlil edilmiştir. Araştırma sonucunda yaşanan sürecin bireyleri iki tema ekseninde olumsuz etkilediği ve süreçte bireylere yönelik profesyonel desteğin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

Kavuk ve Demirtaş (2021) tarafından “Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar” adlı çalışmalarında pandeminin öğretmenlik mesleği üzerindeki etkileri ile yaşanan süreçteki zorlukları inceleyen bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile yürütülmüş olup araştırmanın çalışma grubunu 43 öğretmen oluşturmuştur. Bu araştırmada elde edilen olguların başında ise öğrencilerin teknoloji kullanımı noktasında yetersiz oldukları ve internet bağlantı ve erişim sorunları gelmektedir.

Saygı (2021), “Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar” konulu araştırmasında pandemi döneminde uygulamaya konulan uzaktan eğitim faaliyetlerinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın örnekleme olarak da basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen görevde olan 40 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma kapsamında eğitim politikaları ele alınmış ve uygulamadaki adımlar değerlendirilmiştir. Sürece yönelik veriler analiz edilerek tavsiyelerde bulunulmuştur.

Yıldız ve Doğan (2021), “Pandemi (Covid 19) Sürecinde Eğitimde Dijital Dönüşüm Uygulamalarının Öğretmen Tutumlarına Göre İncelenmesi: EBA Örneği” konulu araştırmalarında; öğretmenlerin Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’na yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırmada kolay ulaşılabirlik örnekleme yöntemi kullanılmış olup İstanbul ili Avcılar ilçesinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında görev yapan 1308 öğretmen

de örnekleme oluşturmuştur. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, çalışmaya katılan öğretmenlerin EBA platformu ve uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma uzaktan eğitim sürecinde ilkokullarda eğitim öğretim gören dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitime erişim ve akademik başarı durumları hakkında sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmek ve gelecekte yapılacak olan uygulamalar için önerilerde bulunmaya yöneliktir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitime erişim durumları ve akademik başarıya etkileri ile ilgili görüşleri ve algılarını belirlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmada betimleyici olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim yaşanmış tecrübeleri anlamaya odaklanan bir yöntemdir (Jasper, 1994). Betimleyici olgu bilim deseni modelinde deneyime ait düşünce, duygu, hatıra ve algılar aracılığıyla araştırılan olguya karşı bilinçli bir yönelim olmaktadır. Bu çalışmada olgubilim desenin seçilmesinin amacı, sınıf öğretmenlerinin dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarına erişim ve akademik başarı durumlarını etkileyen sorunların tespiti ve sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Öğretmenlerin görevleri esnasında kazandıkları tecrübelerinden hareketle bilişsel esnekliğe ait betimlemelerin ön plana çıktığı çalışmada bilişsel esneklik olgusu merkeze alınmıştır (Aygün ve Taşkın, 2019: 1477-1478). Bu çalışma betimsel analiz kullanılarak gerçekleştirilen nitel bir çalışmadır.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karaman ilinde farklı demografik özelliklere sahip ilkokullardan seçilen 22 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenleriyle 2021 yılı Ocak ve Nisan ayları aralığında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde mekân ve zaman açısından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu nokta dikkate alındığında, çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ilerleyen dönemlerde düşüncelerinde farklılaşmalar yaşanacağı dikkate alınarak çalışma ilgili dönemle sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, yapılan çalışma araştırmaya iştirak eden çalışma grubuyla sınırlıdır.

Tablo 1. Karaman İl Geneli ve Merkez İlçesinde Görev Yapan Öğretmen Sayıları

Karaman İl Genelinde Görev Yapan Öğretmen Sayısı	3069
Karaman Merkez İlçesinde Görev Yapan Öğretmen Sayısı	2507
Karaman İl Genelinde Görev Yapan Sınıf Öğretmeni Sayısı	604
Karaman Merkezi İlçesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmeni Sayısı	495

Kaynak: Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Mayıs 2021 Verileri (ARGE, 2021)

Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Geliştirme Birimi (ARGE) 'nden alınan, Mayıs 2021 tarihine ait tablo 1'deki verilere göre, Karaman merkez ilçesinde 2507 olmak üzere il genelinde toplam 3069 öğretmen görev yapmakta olup bu öğretmenlerin 495 i merkez ilçede olmak üzere il genelinde 604 sınıf öğretmeni görev yapmaktadır.

Tablo 2. Karaman İl Geneli ve İl Merkezinde Öğrenim Gören Dezavantajlı Öğrenci Sayıları

Karaman İl Genelinde Öğrenim Gören Dezavantajlı Öğrenci Sayısı	981
Karaman Merkez İlçesinde Öğrenim Gören Dezavantajlı Öğrenci Sayısı	974
Karaman İl Genelinde Temel Eğitim Düzeyinde Öğrenim Gören Dezavantajlı Öğrenci Sayısı	853
Karaman Merkezi İlçesinde Temel Eğitim Düzeyinde Öğrenim Gören Dezavantajlı Öğrenci Sayısı	848

Kaynak: Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Mayıs 2021 Verileri (ARGE, 2021)

Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Geliştirme Birimi (ARGE) 'nden alınan, Mayıs 2021 tarihine ait tablo 2'deki verilere göre, tüm eğitim kademelerinde merkez ilçede 974, il genelinde toplam 981 dezavantajlı öğrenci (Sığınmacı, göçmen, mevsimlik tarım işçisi) uzaktan eğitim sürecine dahil olmuştur. Karaman il genelinde temel eğitim düzeyinde toplam 853 dezavantajlı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 848'i merkez ilçededir.

3.4. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracı görüşme yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Olgubilim deseni kullanılan çalışmada araştırmacılarca geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki soruların oluşturulma aşamasında, ilk olarak uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Görüşme formu için tespit edilen sorularla ilgili olarak alana hâkim iki öğretim üyesinin uzman görüşüne başvurulmuştur. Sonrasında da iki sınıf öğretmeniyle ön görüşme gerçekleştirilerek forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunda katılımcılara 9’u demografik özelliklere ilişkin olmak üzere toplam 18 soru sorulmuştur. Görüşme formu öğretmenlere mail ile gönderilmiş, cevaplar yine mail yoluyla yazılı olarak istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında, toplanan veriler, biçim ve imla yönüyle inceleme yapılırken bağlam ve anlam bütünlüğünü bozmadan yazım yanlışları düzeltilmeye çalışılmıştır. Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde ulaşılan bilgi ve bulgular betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiş ve elde edilen veriler yazıya aktarılmıştır. Tablolarda katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3...Ö22 şeklinde kodlanarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma sırasında kullanılan veri toplama aracının oluşturulmasında ilgili alanyazın incelenerek uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu şekilde görüşme sorularının kapsam geçerliği sağlanmıştır. Veri toplama sırasında verilerin güvenliğine dair katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Böylece daha sağlıklı verilere ulaşmak amaçlanmıştır. Analiz esnasında elde edilen verilerin öğretim üyelerince incelenmesi sağlanmıştır. Araştırma bulgularının sunumu sırasında, katılımcı görüşleri direk olarak alıntılar yoluyla paylaşılmıştır. Bu sayede verilerin analiz ve yorumlanması aşamasının, araştırmacı etkisinden arındırılması hedeflenmiştir. Bu türden nitel araştırmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri uyum farkının %90 ve üzeri olması istenilen güvenilirlik durumunun yüksek olduğuna işaret etmektedir (Saban, 2008). Araştırma verilerinin toplandığı katılımcı listesi Tablo 3’de kimlik bilgileri yer almadan olabildiğince detaylı olarak tanıtılmıştır. Böylece araştırmanın dış geçerliğinin artırılması hedeflenmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri ve Sınıf Durum

Kod	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Mesleki Deneyim	Okuttuğu Sınıf Mevcudu	Uzaktan Eğitime Katılan Öğrenci sayısı	Uzaktan Eğitime Katılmayan Öğrenci Sayısı
Ö1	Erkek	36 Üzeri	21-30	27	25	2
Ö2	Kadın	31-35	6-10	23	14	9
Ö3	Erkek	36 Üzeri	21-30	15	12	3
Ö4	Kadın	31-35	11-15	20	20	0
Ö5	Erkek	36 Üzeri	16-20	23	11	12
Ö6	Kadın	36 Üzeri	31 Üzeri	17	14	3
Ö7	Kadın	36 Üzeri	6-10	26	21	5
Ö8	Erkek	36 Üzeri	31 Üzeri	27	24	3
Ö9	Erkek	36 Üzeri	21-30	22	17	5
Ö10	Kadın	36 Üzeri	31 Üzeri	19	14	5
Ö11	Kadın	36 Üzeri	21-30	18	16	2
Ö12	Kadın	36 Üzeri	31 Üzeri	30	25	5
Ö13	Kadın	36 Üzeri	21-30	30	25	5
Ö14	Kadın	36 Üzeri	31 Üzeri	17	14	3
Ö15	Erkek	36 Üzeri	21-30	29	16	13
Ö16	Kadın	20-30	1-5	25	17	8
Ö17	Erkek	36 Üzeri	21-30	10	6	4
Ö18	Erkek	36 Üzeri	16-20	19	10	9
Ö19	Erkek	36 Üzeri	31 Üzeri	19	12	7
Ö20	Kadın	36 Üzeri	31 Üzeri	19	15	4
Ö21	Erkek	36 Üzeri	11-15	22	21	1
Ö22	Erkek	36 Üzeri	31 Üzeri	21	16	5

Tablo 3’de görüldüğü gibi, araştırmada 11 erkek 11 kadın olmak üzere uzaktan eğitim sürecinde 22 sınıf öğretmeni ile görüşülmüştür. Öğretmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların 19’u 36 yaş üzeri olduğu, 31-35 yaş aralığında olan katılımcı öğretmenlerin sayısının 2 kişi olduğu; 20-30 yaş aralığında öğretmen sayısının 1 kişi olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında yaş aralığına göre en fazla 19 öğretmenin 36 yaş üzeri; en az 1 öğretmenin 20-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Mesleki deneyim itibarıyla 31 yıl ve üzeri 8 öğretmen, 21-30 yıl aralığı 7 öğretmen, 6-10 yıl aralığı 2 öğretmen, 11-15 yıl aralığı 2 öğretmen, 01-05 yıl aralığında 1 öğretmen bulunmaktadır. Mesleki deneyim yönüyle en

fazla 31 yıl üzeri 8 öğretmenin olduğu, en az 01-05 yıl aralığı 1 öğretmenin olduğu görülmektedir.

Tablo 3’de sınıf mevcutları irdelendiğinde sınıf mevcudu 30 olan 2 sınıf; 29 olan 1 sınıf; 27 olan 1 sınıf; 26 olan 1 sınıf; 25 olan 1 sınıf; 23 olan 1 sınıf, 22 olan 1 sınıf, 21 olan 1 sınıf ; 20 olan 1 sınıf, 19 olan 3 sınıf; 18 olan 1 sınıf; 17 olan 2 sınıf; 15 olan 1 sınıfın bulunduğu görülmüştür. Bu verilere göre sınıf mevcut sayılarının en fazla 30; en az ise 15 öğrenciden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3’de uzaktan eğitim sürecine katılım durumlarına bakıldığında katılımın en az olduğu Ö15 katılımcısının okutmuş olduğu sınıfta 13 öğrenci; Ö5’te 12 öğrenci; Ö2 ve Ö18’de 9 öğrenci; Ö16’da 8 öğrenci bulunmaktadır. Uzaktan eğitim sürecine katılım durumlarına bakıldığında katılımın en fazla olduğu Ö4’te 20 sınıf mevcudunun tamamının; Ö21’de 22 öğrencinin sadece 1’inin; Ö11’de 18 öğrenciden 2’sinin; Ö3’te 15 öğrenciden 3’ünün; Ö8’de 28 öğrenciden 3’ünün; Ö14’te 17 öğrenciden 3 öğrencinin eğitime katılmadığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecine katılımın en az olduğu sınıfların daha çok dezavantajlı grupların yaşadığı ve eğitim gördüğü bölgelerdeki okullar olduğu görülmektedir.

4.2. Sınıflardaki Dezavantajlı Öğrenci Sayıları ve Uzaktan Eğitime Erişim Durumları

Tablo 4. Sınıflardaki Dezavantajlı Öğrenci Sayıları ve Uzaktan Eğitime Erişim Durumları

KOD	DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİ SAYISI				DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERİN TEKNOLOJİK ARAÇ GEREÇLERE ULAŞIM DURUMLARI		
	Göçmen Öğrenci	Düşük Gelirli	Mevsimlik Tarım İşçisi	Toplam	İnternet Bağlantısı Bulunan Öğrenci Sayısı	Bilgisayar Sahibi Öğrenci Sayısı	Tablet Sahibi Öğrenci Sayısı
Ö1	1	14	1	16	4	3	2
Ö2	2	15	0	17	6	1	2
Ö3	1	2	0	3	0	0	0
Ö4	0	1	0	1	0	0	0
Ö5	1	11	0	12	0	0	0
Ö6	0	4	2	6	1	1	0
Ö7	1	6	2	9	2	1	1
Ö8	1	1	0	2	0	0	0
Ö9	0	20	2	22	5	5	3
Ö10	0	2	0	2	0	0	0
Ö11	0	5	0	5	0	1	0
Ö12	6	10	0	16	7	2	3
Ö13	6	10	0	16	6	3	1
Ö14	3	4	0	7	1	1	1
Ö15	6	15	0	21	6	2	2
Ö16	6	4	0	10	1	0	0
Ö17	2	2	0	4	0	0	0
Ö18	0	15	0	15	4	1	0
Ö19	0	9	0	9	2	1	1
Ö20	0	0	0	0	0	0	0
Ö21	0	6	0	6	3	1	1
Ö22	5	5	1	11	2	1	0

Tablo 4’deki veriler incelendiğinde en fazla dezavantajlı öğrenci grubu olarak Ö9’da 22 öğrenci; Ö2’de 17 öğrenci; Ö1, Ö12 ve Ö13’de 16 öğrenci; Ö7’de 9 öğrencinin bulunduğu görülmektedir. En az dezavantajlı öğrenci Ö4’de 1; Ö10’da 2 öğrenci bulunduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin okuttuğu sınıf mevcutları içerisinde dezavantajlı öğrenci sayıları çoktan aza doğru sınıflandırıldığında; en fazla sosyoekonomik yönden düşük gelirli öğrenciler ardından sığınmacı ve göçmen öğrenciler sonrasında ise mevsimlik tarım işçisi öğrencilerinin bulunduğu görülmektedir. İnternet erişim durumlarına göre en fazla erişime sahip dezavantajlı öğrencilerin Ö2, Ö13, Ö15’de 6 öğrenci; Ö12’de 7 ve Ö9’da 5 öğrenci bulunduğu görülmektedir. Bilgisayar sahibi öğrenci sayısı verilerine göre Ö9’da 5 öğrenci; Ö13’de 3 öğrenci bulunmaktadır. 8 katılımcı öğretmenin sınıfında bulunan dezavantajlı öğrencilerin evinde ise internete erişim için bilgisayar bulunmadığı görülmektedir. *Tablet verileri bakımından tablo incelendiğinde iki katılımcı sınıf öğretmenin eğitim verdiği sınıfların öğrencilerinde 3; diğer iki katılımcı sınıfların öğrencilerindeyse 2 tablet bulunmaktadır.* 12 katılımcı sınıf öğretmeni ise öğrencilerinde hiç tablet bulunmadığını ifade etmiştir. Tablo 4’e göre uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi derslere katılımı cep telefonuyla katılım oranları şu şekildedir: İki sınıfta katılan 9’ar öğrencinin olduğu, bir sınıfta katılan 6 öğrenci, bir sınıfta katılan 5 öğrenci görülmektedir. 6 katılımcı öğretmenin sınıflarında ise hiçbir öğrencinin çevrimiçi derslere cep telefonuyla katılmadığı görülmüştür. Tablo 4’e bakıldığında uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin çevrimiçi derslere erişimde en fazla cep telefonlarından yararlandıkları görülmektedir.

4.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde İlkokullardaki dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişimi ve akademik başarı durumları ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin görüşleri

İlk olarak katılımcılara uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin derse erişimlerinde teknik donanım açısından yaşadıkları sorunlarla ilgili görüşleri sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin derse erişimlerinde teknik donanım ile ilgili olarak Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö22 cep telefonu, bilgisayar ya da tablet gibi araçların bulunmayışını bildirmiş, Ö1 ve Ö22 var olanların eski olmalarından kaynaklı yetersiz olmalarını bildirmişlerdir. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin çok büyük bir kısmı internet bağlantılarının olması, olanların da paketin çabuk tükenmesini bildirmişlerdir. Teknik donanımı sadece cep telefonu, tablet veya bilgisayar olarak değil, internet paketini de bir bütün olarak değerlendirmek gerektiği söylenebilir. Ö20 veli ilgisizliğini de eklemiştir. Teknik donanımla ilgili olarak diğer öğretmenlerin görüşleri de şu şekildedir:

Ö4: *Hiç derse katılmayan öğrencim yoktu. Sadece sürecin en başlarında maddi olanaklardan dolayı telefonla derse katılan 1 öğrencim oldu. 1. Sınıf olduğu için telefonla katılımda biraz zorlandı.*

Ö6: *Telefonla bağlantı yaparken derse zor katılıyorlar. Dersten aniden çıkarılıyor görüntü donuyor, bağlantı kesiliyor. Sürekli gir çık derste verim düşüyor. Bir de evde birden çok öğrenci oluyor, biri derse giriyor ablam abim derse girecek diyerek dersten çıkabiliyor.*

Ö9: *Sınıfımdaki öğrencilerin neredeyse tamamı düşük gelir grubu ailelerin çocukları. Buna rağmen derse girebilenler tablet, telefon, bilgisayar edindi. Kendilerini hem de çok zorlayarak. Giremeyen 5 kişi akraba dediğimiz gruptan.*

Ö11: *1.Kotalı internetin olması 2. İnternetin kat malikleriyle ortaklaşa paylaşılıyor olması 3. Aynı kademedeki (1. Sınıf, 4. Sınıf vb.) öğrenim gören kardeşlerin olduğu evde tek bir dijital aletin olması.*

Ö16: *Dezavantajlı öğrencilerimden 8 tanesi hiçbir şekilde derse erişim sağlayamadı. Dezavantajlı göçmen 2 öğrencim derslerime eksiksiz katıldı. İnternet problemi yaşamadık. Düşük gelirli 2 öğrencim ise derslerime geç katıldı. 1 aylık kayıpları oldu.*

Ö17: *Bu süreçte karşı karşıya kalınan en büyük problem hâlihazırda varolan eşitsizliklerin daha da artması, katlanarak çoğalması olmuştur. Özellikle sosyoekonomik durumu iyi olmayan düşük gelirli alt sınıflar, yoksul aile çocukları, tarım işçisi çocuklar anadili farklı olan çocuklar ve dezavantajlı gruplar uzaktan eğitime ulaşamamış, sistemin dışında bırakılmışlardır. Kısıtlı imkânlarla uzaktan eğitime erişim sağlayabilen, ailenin ortak cep telefonunu kullanan çocuklar da bu süreçte internet erişimi, uygun zaman ve mekân olmayışı gibi nedenlerle eğitim haklarından mahrum edilmiştir. EBA üzerinden yürütülen canlı derslere katılım, birçok okulda azalmıştır. Öğrencilerin dersleri izlemek için gerekli teknolojik donanım ve internetten yoksun olmaları eşitsizliklere yol açmış, anayasal bir hak olan eğitim hakkı kullanılamaz hale gelmiştir. Canlı derslere katılan öğrencilerin %70'ten fazlası derslerde sadece dinleyici konumunda kalmışlar. EBA altyapısından kaynaklanan erişim problemleri de süreci olumsuz etkilemiştir. Güvenlik sorunları ve kurulum sisteminden kaynaklanan sorunlar da öğretmenlerin sıkça karşılaştığı sorunlardan.*

Ö21: *Genellikle tablet ya da bilgisayar temini konusunda sıkıntı yaşadıklarından dolayı küçük ekranda derse takip etmek zorunda kalıyorlar. Bu da çocukların derse takip etmesi bakımından sıkıntı yaşıyor. Ayrıca göz bozukluklarına da sebep oluyor.*

Katılımcı öğretmenlere ikinci olarak uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin motivasyonunda karşılaştıkları sıkıntıların neler olduğu sorulmuştur.

Görüşülen öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin motivasyonu ile ilgili karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak; Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö15, Ö18, Ö20, derslerden geri kalma, dersleri dikkatli dinlememe, ilgisizlik, derslere karşı soğuma, bağlantı sorunları, velilerin desteklememesi gibi sorunları bildirmişlerdir. Ek olarak Ö5, öğrencilerin teknik eksikliklerden kaynaklı katılmadıklarından değerlendirme yapamadığını bildirmiştir. Ö14, yabancı uyruklu öğrencileri kastederek Türkçe bilmemelerinden kaynaklı iletişim kuramadıklarını, Ö22, evdeki oyuncak, telefon gibi etkenlerin daha cazip geldiğini belirtmişlerdir. Dezavantajlı öğrencilerin motivasyonu ile ilgili olarak uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara yönelik diğer katılımcı öğretmenlerin görüşleri de şu şekildedir:

Ö3: *Diğer öğrencilerle uzaktan da olsa bir eğitim öğretim faaliyeti içerisindeyiz. Fakat dezavantajlı öğrencilere online olarak da ulaşamayınca telefonla ulaşarak motive etmeye çalıştım, ailelerine neler*

yapmaları gerektiğini, anlattım. Ama çok yeterli olmadı.

Ö4: Bir öğrencimizde kırık ve eski telefonla katılımdan dolayı sıkıntı oldu. Anne ile derse katılmasına rağmen söz hakkı verdiğimde ekranı görmede ya da yazıları okumada sıkıntı yaşadı ve çocukta stres yarattı.

Ö6: Öğrenci velilerini sıkı tutup işin içine katınca bilgisayar ve internet erişimi dışında olmadı. Ama bütün öğrencilerde olduğu gibi son saatlerde sıkılıyorlar.

Ö11: Uzaktan eğitime hiç katılmayan öğrencilerin hangi aşamada olduğu kontrol edilememekte, derslerle ilgili olarak fırsat buldukça ailelerin yolladığı fotoğraf ve videolar ile yetinilmektedir. Anne ve babayla sağlanan iletişimde konunun önemi anlatılmakta ise de velinin verdiği bilgiler ile yetinilmektedir. Aralıklı olarak canlı derse katılan öğrenciler ise kazanım edinmede geri kaldığı için öğrenci ve velilere açığı kapatma konusunda gerekli bilgi verilmekte öğrenciler açığı kapatma konusunda güdülenmekte aileler destek vermekte ve açık kapanmaktadır.

Ö16: Dersime katılmayan 8 öğrencimden 6 tanesi ile hiçbir şekilde iletişim kuramadım. Fakat 2 öğrencim ile geri dönüşler sağladık. Whatsapp üzerinden iletişim kurduk en azından ödev dönüşleri sağladık. Dersime katılan dezavantajlı öğrencilerim ile hiçbir motivasyon kaybı yaşanmadı.

Ö17: Günlük ders saatinin fazla olması, bilgisayar, tablet veya akıllı telefonların karşısında uzun süre kalmaları motivasyonu azaltmaktadır. Görsel video ve etkinliklerin az olması. EBA'nın görsel etkinliklerinin özenle hazırlanmaması. Öğretmenlerin canlı ders için gerekli teknolojik aletlerin eksikliği motivasyonu etkilemiştir. Öğretmen ve öğrenci arasında ders anlatımı sırasında hiçbir etkileşim ve iletişim olmamasından dolayı canlı derste yayınlanan dersler, pedagojik açıdan ve öğrenmenin gerçekleşmesi açısından amacına ulaşmamıştır.

Pandeminin yarattığı kaygı ve strese, eğitime erişememe ve uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar da eklenmiş ancak bu sorunların çözümüne, öğrencinin eğitim düşüncesinden kopmamasına, motivasyonun yükseltilmesine dair yeterince psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulmamış; bu konuda gerekli yönlendirmeler yapılmamıştır. Kendileri de kaygı ve stres altında olan öğretmenler, bu süreçte öğrencileri ile iletişimde kalmak, onların okulla ve eğitimle bağlarının kopmasını önlemek için kendi buldukları yöntemlerle mücadele etme yoluna gitseler de, bu alanda uzman desteği bulamamışlardır. Okuldan uzak kalan öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmaların olmaması, pedagoğ desteği sağlanmaması çocukların bu süreçte telafisi imkânsız zararlar görmesine neden olmuştur.

Üçüncü olarak katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin velileri ile hangi sıklıkta görüşme yaptıkları sorulmuştur.

Dezavantajlı öğrencilerin velileri ile uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin görüşme sıklığı değişiklik göstermektedir. Bunda okulların farklı mahallelerde olmaları, veli profilinin değişiklik göstermesi, sınıfın heterojenlik göstermesi gibi durumların etkili olduğu söylenebilir. Ö3, Ö8, Ö11 haftada birkaç kez görüştiklerini belirtmişlerdir. Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9 her gün görüştiklerini, Ö21 her zaman görüştüğünü, Ö13, Ö15 fazla iletişim kuramadıklarını, Ö14 çok nadir görüştiklerini belirtmişlerdir. Dezavantajlı öğrencilerin velileri ile görüşme sıklığı ile ilgili diğer katılımcı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Dezavantajlı öğrencilerimizin velileri ile gerek duyuldukça görüşüyorum. (Duruma göre haftada bir kere görüşmeye çalışıyorum. Derslere katılımı olmuyorsa hemen arayıp sorunun ne olduğunu anlamak için arama sıklığı azalabiliyor.)

Ö7: Derslere olan ilgileri çok azalmıştı. Okul düzeninden, derslerden çok kopmuş, yabancılaşmış bir tavır içindelerdi.

Ö13: Görüşüyorum sonuç değişmiyor, mülteci öğrencilerim maddi sıkıntılar olduğu için evde 2,3 kardeş olanlar var. Dersler çakışıyor.

Ö18: Telefonla her ay ve veli ziyareti ile de dönemde bir kere görüşebildim.

Ö22: Bu öğrencilerin velileriyle daha çok telefon üzerinden iletişim sağlıyoruz. Ayda bir veya iki defa okulda kısa bir süreliğine yüz yüze konuşma imkânı buluyoruz.

Katılımcı öğretmenlere dördüncü olarak dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerine yönelik herhangi bir hizmetiçi eğitim faaliyetine katılıp katılmadığı sorulmuştur.

Katılımcı öğretmenlerden Ö5, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö19, Ö20 dezavantajlı öğrencilerin eğitimi ile ilgili bir

hizmetiçi eğitim faaliyetine katıldığını belirtirken, Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö15, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22 katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca diğer katılımcılarda görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö3: *Hayır, katılmadım. Ama kendi araştırmalarım ve çabalarım ile bilgi edindim.*

Ö8: *Yakın zamanda (Son 5 yıl) katılmadım*

Ö9: *Oldukça fazla özel eğitim kursu bunun yanı sıra hafıza teknikleri ve hızlı okuma seminerlerine katıldım. Sınıfımda bunlardan bolca yararlanıyorum.*

Ö17: *Hayır, MEB tarafından öğretmenlere uzaktan eğitime dair eğitim verilmemiş; teknik destek sağlanmamıştı*

Beşinci olarak katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim gören dezavantajlı öğrencilere yönelik ne gibi tedbirler uyguladıkları sorulmuştur.

Katılımcı öğretmenlerin dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine dâhil olabilmeleri ile ilgili olarak aldıkları tedbirlerde genel olarak veliler üzerinden ulaşılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18 öğrencilere velilerin telefonları üzerinden ulaşmaya çalıştıklarını, whatsapp üzerinden video gönderdiklerini veya ödevlendirme yaptıklarını, okuyacakları kitaplarla ilgili yönlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Ö21 EBA'dan dersleri takip etmelerini istediğini belirtmiştir. Ö19 ve Ö20 velilerle bağlantı kuramadıklarını belirtmişlerdir. Ö4 ve Ö17 uzaktan eğitime erişemeyen öğrencilere yönelik tablet temin etmek için girişimde bulduklarını, Ö4 diğer velilerle birlikte temin ettiklerini, Ö17 temin edemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca diğer katılımcı öğrenciler dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitime erişimleri ile ilgili aldıkları tedbirleri şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö2: *Mümkün mertebe katılmalarını kolaylaştırmaya çalıştım. Covid-19 tedbirlerine uyararak evlerini (ev dışı açık hava ortamında) ziyaret ettim.*

Ö5: **Milli Eğitim Bakanlığının göndermiş olduğu ders ve ek olarak göndermiş olduğu kaynak kitaplardan ödevlendirme yöntemi*

**Matematik dersi için kendimin çektiği kısa videolar*

**Okuma anlama ile ilgili hikâye kitabı tavsiyeleri*

Ö9: *Bunları bazen özel olarak derse alıyorum. (yalnız)*

Ö22: *-Aile ile iletişim halinde olup yapması gerekenler ile ilgili yönergeler veriyoruz.*

-Belli aralıklarla hikâye ulaştırıyoruz

-Sınıf düzeyinde kazanması gereken kazanımlarla ilgili belli aralıklarla etkinlik ulaştırıp, yapmalarını sağlıyoruz.

-Mesai yoluyla işlediğimiz konuları verdiğimiz yardımcı kitaplardan yapmalarını istiyoruz.

Altıncı olarak katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim uygulamasında dezavantajlı öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerini daha sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için görüş ve önerileri sorulmuştur.

Dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerini sağlıklı olarak sürdürebilmelerine yönelik görüş ve öneri bildiren katılımcılardan Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22 tablet, internet gibi teknik destek sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca Ö11 ek olarak telafi eğitimi sağlanması gerektiğini de belirtmiştir. Ö12, Ö13, Ö14 yüz yüze eğitimin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ö6, dezavantajlı öğrencilerle sürekli telefonla görüşerek yönlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer katılımcı öğretmenlerin görüş ve önerileri de şu şekildedir:

Ö1: *Öncelikle okullarımızın teknolojik araç bakımından eksiklerinin giderilerek (Bilgisayar, kamera vb.) öğretmenlerin bazı canlı dersleri okulda anlatarak, dezavantajlı öğrencilerin okulda derslere katılımı sağlanabilir.*

Ö4: *Kendi öğrencilerimde olamamasına rağmen zümre görüşmelerinde diğer arkadaşlardan edindiğim bilgilere göre bu süreçte aile desteği çok önemli. Zor olsa da aile ile iletişim çok iyi tutulması gerekiyor. Evde tablet bilgisayar olmasa bile EBA TV 'den katılımları sağlanabilir Dezavantajlı grupların genelde eğitim düzeyleri düşük olduğu için ya da evdeki birey sayısının fazla olması bu süreci daha da çok zorlaştırıyor. Ailelerin ilgisizliği çabaları boşuna bırakabiliyor. Öğretmenin iletişimi ve yönlendirmesi çok önemli. Öğretmen arkadaşlarımız evlere fotokopiler bırakıyor ve ya okula bırakıp ailelerin okuldan farklı saatte*

almalarını sağlıyorlar.

Ö7: Öncelikle sağlıklı bir şekilde eğitim sürdürmeleri çok zor. Ailelere ve öğretmene ekstra sorumluluk düşüyor. Fakat aileleri ekonomik ve sosyal durumu daha zor hale getiriyor. Başarılarının devamı için okullarda bu çocuklar için bağlantı kurabilecekleri bilgisayar sınıfları oluşturulabilir veya haftada bir gün okulda yüz yüze eğitim yapılarak duygusal yönden derslerden kopmalarının önüne geçilebilir.

Ö15: Daha fazla öğrenciye ulaşabilmek adına her sınıf seviyesine uygun EBA TV kanalı olması ve bu kanallarda ders akışı gün içerisinde sürekli tekrar yayınları yapması faaliyetlerin sürdürülebilirliğini arttıracaktır.

Ö16: Öncelikle bu konuda aileler bilinçlendirilmelidir. Maalesef her dezavantajlı öğrenciler imkânsızlıktan değil ihmalkârlıktan bu süreçte sağlıklı bir eğitim almadılar. Tabi ki imkânsızlıkla durumlardan da kaynaklı.

Ö17: Tüm sorunların çözümünün ilk şartı olarak ortak aklın devreye sokulmasının gerekli olduğunu düşünüyorum. MEB'in bu çerçevede acil olarak; öğretmenler, konunun uzmanları, sendikalar ve ilgili kitle örgütleriyle bir masa etrafında bir araya gelerek tüm yanlarıyla uzaktan eğitime ilişkin eksiklikleri ve aksaklıkları ortaya koyması ve gerekli adımları atması bir zorunluluktur, EBA erişim kolaylığı sağlanmalı. Canlı ders için kullanılan programların Türkçeleştirilmesi ve kolay kullanımı sağlanmalıdır. EBA içeriklerinin yetersizliği, yabancı dil gibi bazı dersler için ise EBA'da kullanıma sunulmuş hiç bir içeriğin olmaması özellikle uzaktan eğitim sürecinde daha net bir şekilde fark edilmiştir. Müfredat uzaktan eğitime göre planlanmalı.

Yedinci olarak katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin velilerinin destek olup olmadıkları sorulmuştur.

Dezavantajlı öğrencilerin velilerinin uzaktan eğitim sürecinde öğretmene desteği ile ilgili olarak Ö5, Ö12, Ö13, Ö14, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22 destek olmadıklarını belirtmişlerdir. Ö18, destek olmamalarını imkânsızlıktan, aile içi problemler ve eğitim öğretime gereken önemin verilmemesi olarak gerekçelendirmiştir. Ö4, Ö6, Ö9, Ö16 destek olduklarını, Ö1 imkânları ölçüsünde destek olduklarını belirtmişlerdir. Ö4 kendi velilerinin destek verdiğini ancak genelde desteğin az olduğunu belirtmiştir. Ö3 ve Ö15 özellikle göçmen öğrencilerin velilerinin destek olmadıklarını belirtmişlerdir. Ö8, Ö11 ve Ö17 genellikle destek olmadıklarını, Ö2 ve Ö10 çok az düzeyde ama yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Diğer öğretmen görüşleri de şu şekildedir.

Ö7: Destek olmaya çalışanlar olsa da büyük randa ilgisizler. Çocukları bahane ederek çocukları kendi hallerine bırakmış durumdadılar.

Ö21: Birkaç veli dışında ellerinden geldiğince bana yardımcı olmaya çalışıyorlar.

Sekizinci olarak katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde verilen ödevlerle ilgili olarak dezavantajlı öğrencilerden geri dönütleri nasıl sağladıkları sorulmuştur.

Dezavantajlı öğrencilerin verilen ödevlerle ilgili geri dönütleri konusunda görüşülen öğretmenlerden Ö8, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö20 hiç geri dönüt alamadıklarını belirtmişlerdir. Ö1, Ö3, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13 geri dönütlerle ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ö6, Ö7, Ö21 uygulama üzerinden gönderilen fotoğraflar üzerinden dönüt sağladıklarını belirtmişler, Ö7 velilerle ve çocuklarla telefon görüşmesini de eklemiştir. Diğer öğretmen görüşleri de şu şekildedir.

Ö2: Arayarak veya mesajlaşarak

Ö4: Zorlandığımız süreçlerde anne ile telefonla görüşerek teyit ediyordum ödevlerini yapıp yapmadığını ya da doğru- yanlışlarını. Eve fotokopiler bırakarak eksiklikleri tamamlamaya çalıştık.

Ö5: Velilerin ilgisizliği ve teknik imkânsızlıktan dolayı ödevlerin kontrolünde de bu öğrencilerin ödev fotoğraflarını göndermedikleri görülmektedir.

Ö9: Yaptığım ufak sınav ve etkinliklerle.

Ö16: Bu süreçte dersime katılmayan 8 öğrencimden 2 öğrencim whatsapp üzerinden ödevleri takip etti ve geri dönüşler sağladı. Dersime katılan 4 dezavantajlı öğrencim ise diğer arkadaşları ile ders sırasında ödev kontrollerine katıldı.

Ö17: Uzaktan eğitim konusunda en çok sıkıntı yaşanan alanlardan biri ölçme ve değerlendirme sürecidir. Öğretmenler verdikleri eğitimi değerlendirme olanağı bulamamışlardır. Whatsapp üzerinden yapılan ödevlerin

fotoğraflar çekilerek kontrol edilmeye çalışıldı. Ödevler whatsapp üzerinden verildi. İnternet, tablet ve cep telefonu olmayan öğrencide sıkıntılar oluştu.

Ö22: Etkinlik kâğıtlarını belli aralıklarla toplayıp, inceliyorum. Velilere sürekli olarak verilen etkinlikleri kontrol edip varsa yanlışları düzeltmeleri konusunda uyarıyorum.

Son olarak da katılımcı öğretmenlere uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerine yönelik söylemek istedikleri olup olmadığı sorulmuştur.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu salgının bitmesi ve yüz yüze eğitime bir an önce geçilmesi temennisinde bulunmuşlardır. Ayrıca bazı katılımcılar şu şekilde görüş belirtmişlerdir:

Ö1: Özellikle valilik, özel sektör ve belediye imkânlar ölçüsünde öğrencilere teknolojik araç ve teknolojik alt yapı (internet) desteği sağlayabilirler.

Ö2: Salgın tamamen bitmeden okullar yüz yüze eğitime geçmemelidir. Uzaktan eğitimin altyapısı kuvvetlendirilmelidir. Velileri de sürece dâhil edip aydınlatıcı ve yönlendirici eğitime tabi tutulmalıdır.

Ö5: Öncelikle ailelerin eğitim ve öğretimin önemini yeterince kavramaları gerekmektedir. Teknik imkanlar sağlansa da maalesef aileler yeterince çocuğun geleceği ile ilgili özveride bulunmakta yetersiz kalıyorlar. İmkân olduğu zaman harekette olacaktır.

Ö11: Mahalle muhtarlıkları aracılığı ile bu öğrenciler tespit edilip gerekli destek sağlanmalı, yüz yüze eğitim mümkün olduğunda aradaki mesafenin kapatılması için gereken ne ise yapılmalıdır.

Ö14: Dezavantajlı öğrenciler yüz yüze eğitim olmadan, hem konuşma hem de okuma yazma faaliyetini maalesef yürütemiyorlar. Uzaktan eğitimde diğer öğrencilere aileler büyük destek olurken bu öğrenciler yalnız kalıyorlar.

Ö16: Bu süreçte eğitimde eşitsizlikten dolayı öğrenciler arasındaki fark çok açıldı. Hem imkânsızlık hem şartlardan dolayı hakları olan eğitimden dezavantajlı öğrencilerim yararlanamadı.

Ö17: Gerek canlı derslerin planlanmasında, gerekse EBA TV yayınlarında çocukların sosyal-toplumsal gelişimine, bireysel ilgi ve yeteneklerine yönelik hiç bir çalışmaya yer verilmemiştir. Spor, sanat, müzik dersleri yok sayılmıştır. Okuldan uzak kalan öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmaların olmaması, pedagoğ desteği sağlanmaması çocukların bu süreçte telafisi imkânsız zararlar görmesine neden olmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenme kayıpları yaşandı. Bu kaybı en çok anaokulu ve ilkokul öğrencileri yaşıyor. Yapılan araştırmalar, soyut düşünme süreçleri gelişme sürecinde olan küçük yaş grubundaki çocukların uzaktan eğitimde verimli süreçler geçiremediğini ortaya koymuştur. Eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı, içeriğin tasarlanmasında ve öğrencilerle paylaşılmasında daha önemli hale geldi. Bu nedenle dijital okuryazarlık becerilerinin eğitim içeriklerinde kendisine daha fazla yer bulması gerekmektedir.

Ö21: Tabi ki burada en büyük görev velilere düşmektedir. Onların çabası da bu öğrencilerin başarısını direkt olarak etkilemektedir.

Ö22: Bu öğrenciler her sınıfta varsa 4-5 öğrenci civarındadır. Yeterli imkâna sahip olmayan bu öğrenciler haftanın bir günü sosyal mesafe korunarak okulda destek eğitimi verilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlk olarak Çin'in Hubei Eyaletine bağlı Vuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 salgınının kısa zamanda dünyayı etkisi altına almaya başlamasıyla beraber Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından tüm dünyada pandemi olarak ilan edilmiştir. Bu salgın dünyada başta sağlık olmak üzere eğitim, ekonomi, ulaşım, kültür, tarım, adalet gibi ana sektörleri derinden etkilemiştir. Bu sektörlerin pandemiye en az zararlı atlatabilmeleri adına ülkeler kendi içerisinde bir dizi önlemler almıştır.

Türkiye'de mart ayı itibarıyla örgün eğitim faaliyetlerini sürdüren bütün eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karar doğrultusunda yüz yüze eğitim faaliyetlerini durdurarak uzaktan eğitime geçmiştir. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili daha önceden birtakım hazırlıklar yapan Millî Eğitim Bakanlığı, bazı önlemler alarak öğrencilerin bu süreci en az zararlı atlatmaları için adım atmıştır. Geniş bir kitleye hitap eden Eğitim Bilişim Ağı (EBA) eğitim platformunun içeriği ve kapasitesi zenginleştirilerek öğrenci ve öğretmenlerin hizmetine sunulmuştur. İlerleyen süreçte EBA eğitim portalının tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin ihtiyaçlarına hitap eden etkinlik örnekleri ve yardımcı materyallerle

zenginleştirilmesi için çalışmalar yürütülmüştür. Bu sıkıntılı süreçte EBA eğitim portalı ile öğrenci, öğretmen ve diğer paydaşlara fırsat ve imkân eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte büyük kitlelerin erişimine açılmasından dolayı ilk zamanlarda EBA portalında bağlantı ve sistemsel açıdan birtakım sorunlar yaşanmıştır. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı TRT Kurumu ile iş birliği yapmıştır. TRT EBA adı altında ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik ders içerik videoları paylaşılarak internet erişim imkânı bulunmayan kırsal bölgelerdeki öğrenci kitlelerine televizyon kanalları vasıtasıyla aralıksız eğitim imkânı sunmuştur. EBA eğitim platformuna destek olarak Whatsapp, Zoom, Microsoft Teams gibi sosyal iletişim platformlarından da istifade edilerek çevrimiçi uzaktan eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir.

Bütün bu tedbirlere ilaveten Millî Eğitim Bakanlığı çeşitli nedenlerle erişim imkânı bulamayan öğrencilere destek mahiyetinde internet erişim desteği ve ayrıca dijital kaynak desteği çerçevesinde öğrencilere ücretsiz tablet dağıtımına da başlamıştır. Altyapı ve donanım yönünden yeterli imkâna sahip okullarda ise “EBA Destek Noktaları” adı altında bilişim teknoloji sınıfları okulun bulunduğu mahalledeki çevrimiçi eğitime erişemeyen öğrencilerin hizmetine sunulmuştur.

Covid-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrenci grubunda bulunan göçmen aileler, mevsimlik tarım işçileri ve iş olanağı bulamayan veya düşük gelirli bir işte hayatını idame ettiren ailelerin çocukları bu süreçten en fazla etkilenen kesimler olmuştur. Bu bağlamda, anayasal güvence altına alınmış eğitim hakkı ekseninde, uzaktan eğitime yönelik ortaya konulan kanun, yönetmelik, genelge gibi yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi oldukça önemlidir (Demir ve Usta, 2019: 95).

Buradan hareketle uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumları hakkında ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin bakış açılarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırma sonucunda elde edilen bilgiler ve bulgular dikkate alındığında ortaya konulacak tespitler şu şekilde sıralanabilir:

Araştırmanın ilk bulgusu, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin (22) uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin derse erişimlerinde teknik donanım açısından sorunlar yaşadıkları açısından hemfikir olduklarıdır. Öğretmenlerce, öğrencilerin internete erişim konusu başta olmak üzere tablet, bilgisayar, cep telefonu gibi araçların temini konusunda sıkıntı yaşadıkları ifade edilmiştir. Çevrimiçi derse katılma imkânı bulamaları cep telefonu gibi küçük ekranlı araçlarla derse takip etmesi nedeniyle birtakım sıkıntılara sebebiyet verdiği ifade edilmiştir. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili daha önce gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020), Can (2020), Fidan (2020), Sezgin ve Fırat (2020), Kavuk ve Demirtaş (2021) tarafından yapılan araştırmalarda; teknik alt yapı, erişim, sosyoekonomik farklardan kaynaklanan teknolojiye erişim farklılıkları, internet bağlantı ve erişim sorunları gibi benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın ikinci bulgusu; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (19 öğretmen) uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin çevrimiçi derslere karşı motivasyonlarında sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. Araştırmada motivasyon bozukluğuna sebep olarak; derslerden geri kalma, dersleri dikkatli dinlememe, ilgisizlik, derslere karşı soğuma, bağlantı sorunları, veli desteğinin yetersizliği, teknik konularda bilgi eksikliği, Türkçe konuşma ve iletişimde yaşanan sorunlar gösterilmiştir. Özok ve Aka (2021) tarafından yapılan “Pandemi Nedeniyle Evde Kalan Genç Yetişkinlerin Bilinçli Farkındalık ve Stres Kontrolü ile İlgili Görüşleri” adlı araştırmada bireylere yönelik profesyonel desteğin yetersiz olduğu gibi bir benzer sonuca ulaşılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bulgusu olarak, uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin veli desteklerinin zayıf olduğu görülmektedir. Dezavantajlı öğrencilerin velilerinin uzaktan eğitim sürecinde öğretmene desteği ile ilgili olarak; katılımcılardan 8 öğretmen, veli desteğinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerden 1 tanesi, velilerin destek olmamalarını imkânsızlıktan, aile içi problemler ve eğitim öğretime gereken önemin verilmemesi olarak gerekçelendirmiştir. 4 Katılımcı öğretmen, velilerin destek olduklarını, 1 öğretmen imkânları ölçüsünde destek olduklarını, 1 öğretmen de kendi velilerinin destek verdiğini ancak genelde desteğin az olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan 2 öğretmen, özellikle göçmen öğrencilerin velilerinin destek olmadıklarını, 2 öğretmen ise çok az düzeyde destek olduklarını ama bu desteğin yeterli olmadığını belirtmiştir.

Araştırmada ulaşılan dördüncü bulguya göre ise; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerine yönelik kurs, seminer gibi hizmetiçi eğitim alanlarının sayısının düşük olduğudur. Katılımcılardan hiçbir hizmetiçi eğitim almayan öğretmen sayısı 15, hizmetiçi eğitim alan öğretmen sayısı 7 kişidir. Can (2020), tarafından yapılan araştırmada pandemi

sürecinden en çok etkilenen alanlardan birisinin de eğitim sistemleri olduğu vurgulanmıştır. Yaptığı bu araştırmada uzaktan eğitim sürecinin tasarımı, uygulama ve nitelik bakımından güçlendirilmesi gerektiğine de vurgu yapmak suretiyle benzer sonuca ulaşmıştır. Bu nedenle uzaktan eğitim konusunda sınıf öğretmenlerinin teknik, ders işleyişi ve materyal kullanımı gibi konularda hizmetiçi eğitimle desteklenmelidir.

Araştırmanın beşinci bulgusunda; katılımcı öğretmenlerden 13'ü uzaktan eğitim uygulamasından faydalanamayan dezavantajlı öğrencilere yönelik olarak velilerin telefonları üzerinden ulaşmaya çalıştıklarını, whatsapp üzerinden video gönderdiklerini veya ödevlendirme yaptıklarını, okuyacakları kitaplarla ilgili yönlendirmede bulduklarını belirtmiştir. Diğer katılımcılardan 2 öğretmen velilerle bağlantı kuramadığını, 2 öğretmen ise kendi imkânlarıyla tablet temin ettiğini, 4 öğretmen öğrencilerin EBA TV ve EBA eğitim platformundan ders içeriklerini takip etmelerini istediğini ve 1 öğretmen de telefon yoluyla öğrencileri derslerle ilgili yönlendirdiğini ifade etmiştir.

Araştırmanın altıncı bulgusu; araştırmaya katılan öğretmenlerin 16'sı uzaktan eğitim uygulamasında dezavantajlı öğrencilerin eğitim faaliyetlerini daha sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için tablet, internet gibi teknik destek sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca 1 katılımcı ek olarak telafi eğitimi sağlanması gerektiğini de belirtmiştir. 3 katılımcı yüz yüze eğitimin olması gerektiğini belirtmiş, 1 katılımcı ise dezavantajlı öğrencilerle sürekli telefonla görüşerek yönlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Veriler değerlendirildiğinde dezavantajlı öğrencilerin gerekli erişim materyallerine kavuşturulmalarının öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde katkı sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmanın yedinci bulgusu; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (16) dezavantajlı öğrencilerden whatsapp üzerinden ödevlerin fotoğrafları ile geri dönüt aldıklarını ifade etmiştir. 3 öğretmen öğrenci velilerini kendilerinin aramak suretiyle ödev takibi yaptıklarını, 3 öğretmen ise velilerin arayarak geri dönüt sağladıklarını bildirmiştir. Dezavantajlı öğrencilerin verilen ödevlerle ilgili geri dönütleri konusunda görüşülen öğretmenlerden 6'sı hiç geri dönüt alamadıklarını, 5 öğretmen geri dönütlerle ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. 3 öğretmen, uygulama üzerinden gönderilen fotoğraflar üzerinden dönüt sağladıklarını belirtmişler, 1 öğretmen ise veliler ve çocuklarla telefon görüşmesini de eklemiştir.

Araştırmanın sonucuna göre; Kamu kurumları, belediye ve özel sektör imkânları ölçüsünde öğrencilere teknolojik araç ve alt yapı (internet) desteği sağlanmalı, uzaktan eğitimin altyapısı kuvvetlendirilmelidir bulgusu yer almaktadır. Bir diğer bulguya göre veliler de sürece dâhil edilerek uzaktan eğitimle ilgili aydınlatıcı ve yönlendirici eğitime tabi tutulmalıdır. Bugünlerde eğitim teknolojilerinin etkin kullanımı, içeriğin tasarlanması ve öğrencilerle paylaşılması daha önemli hale geldiği farklı bulgular arasındadır. Bu nedenle dijital okuryazarlık becerilerinin eğitim içeriklerinde kendisine daha fazla yer bulması gerekmektedir. Velilerin sürece daha aktif katılımlarının olması gerektiği önemli bir bulgu olarak görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarı durumları ilgili Aral ve diğerleri (2021), yaptıkları çalışmada çocuklara yönelik hazırlanacak programların yaş ve gelişim özelliklerine göre planlanması ve yapılandırılmasının uzaktan eğitime katkı sağlayacağı sonucuna ulaşması da önemli bir bulgudur. Özer ve Turan (2021), tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitime yönelik en önemli beklentilerinin derslerin temel yeterlik düzeyinde verilmesi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Özok ve Aka (2021) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitim sürecinde bireylere yönelik verilen profesyonel desteğin yetersiz olduğu gibi farklı bulgulara da ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen tespit ve bulgular dikkate alınarak ve araştırmanın sonuçları doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitime erişim ve akademik başarıları durumlarının iyileştirilmesine yönelik olarak ortaya konulabilecek şu öneriler sunulmuştur;

- ✓ Tüm öğrencilerin derse erişimlerinde sınırsız internet erişim imkânı ve bilgisayar, tablet gibi destek donanım materyallerinin teminine yönelik bir çalışma yürütülebilir.
- ✓ Dezavantajlı öğrencilerin ders içi etkinliklere daha aktif bir şekilde katılmaları adına motivasyonlarını artırıcı yöntem, metot ve tekniklerin kullanılmasına dair öğretmen kılavuz kitapları ve destek materyalleri hazırlanabilir.
- ✓ Dezavantajlı öğrencilerin velileriyle iletişimi arttırmak adına üniversitelerle iş birliği yapılarak öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik çevrimiçi yabancılarla Türkçe öğretimi ve iletişim konularında kurslar düzenlenebilir.
- ✓ Dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerini yürüten öğretmen, veli ve öğrencilere yönelik güvenli internet

kullanımı ile ilgili alan uzmanları tarafından çevrimiçi toplantılar düzenlenebilir.

- ✓ Uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerini yürüten sınıf öğretmenlerine alanda yeterliklerine olumlu katkı sağlayacak çevrimiçi; kongre, sempozyum, seminer ve çalıştay gibi akademik faaliyetler gerçekleştirilebilir ve bu konuda üniversiteler başta olmak üzere, diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliğine gidilebilir.
- ✓ Dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerini yürüten sınıf öğretmenlerinin dersleri daha etkin bir şekilde işleyebilmelerine katkı sağlayacak hizmetiçi eğitim kurs ve seminer programları açılabilir.
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin daha kaliteli uzaktan eğitim imkânı bulmaları adına okulların teknik alt yapılarının güçlendirilmesi ve daha gelişmiş işlemci hızına sahip bilgisayarlarla desteklenmesi sağlanabilir.
- ✓ EBA eğitim platformunun içeriği zenginleştirilebilir ve teknik donanım açısından alt yapısı daha fazla güçlendirilebilir.
- ✓ Dezavantajlı öğrencilere yönelik hazırlanacak programların yaş ve gelişim özelliklerine göre planlanması ve yapılandırılmasına ağırlık verilebilir.
- ✓ Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüklerince dezavantajlı öğrenci ve ailelerine yönelik psikolojik destek programları yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Altunel, M. (2020). Dezavantajlı Öğrenciler İçin Yeni Meydan Okuma: Dijital Eğitim. <https://kriterdergi.com/dosya-egitimde-koronavirus-etkisi/dezavantajli-ogrenciler-icin-yeni-meydan-okuma-dijital-egitim-adresinden-18.05.2021-tarihinde-erisilmistir>.
- Aral, N., Fındık, E., Öz, S., Karataş, B. K., Güneş, L. C. ve Kadan, G. (2021). Covid 19 pandemi sürecinde okul öncesi dönemde uzaktan eğitim: deneysel bir çalışma. *Turkish Studies Education*, 16(2), 1105-1124
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(65), 35-41.
- AÖF (2010). Anadolu üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sistemi Tarihçesi. <http://www.aof.anadolu.edu.tr> adresinden 07.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Aygün H.E. ve Taşkın Ç.Ş. (2019). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Kapsamında Bilişsel Esnekliğe İlişkin Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7 (4), 1475-1499.
- Başaran, M. Doğan, E. Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 368-397.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 11-53.
- Çakın, M. ve Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6 (2), 165-186.
- Demir, E ve Usta, M. (2019). Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri: Karaman İlinde Bir Araştırma. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 80-98.
- Deniz, Ö. P. ve Evcil Kiraz, E. D. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde şehir sağlığı çalışmaları. *Biotechnol and Strategic Health Research*, 1(Özel Sayı), 147-151. doi: 10.34084/bshr.726231.
- Emin, M. N. (2020). Koronavirüs salgını ve acil durumda eğitim. *Seta Perspektif*, 268, 1-4.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 Belirsizliğinde Eğitim: İlkokulda Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 24-43.

- Gülçubuk, B., Karabıyık, E. ve Tanır, F. (2003). Türkiye- Tarım Kesiminde En Kötü Biçimde Çalışan Çocuk İşçiliği Temel Araştırması. Yayınlanmamış Rapor. Ankara.
- Horzum, M., Özkaya, M., Demirci, M. ve Alpaslan, M. (2013). Türkçe Uzaktan Eğitim Araştırmalarının İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (2), 79-100.
- Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. Journal of Advanced Nursing, 19, 309- 314.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 Nedir? Web: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir.html> adresinden erişilmiştir.
- Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2021). Mayıs 2021 Yılı Eğitim Öğretim Genel İstatistik Verileri. Araştırma Geliştirme (ARGE) Birimi Yıllık Faaliyet Raporu.
- Karaman, Z. (2013). “Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitim Hakkına Erişim Durumları ve Sosyal Beceri Yeterliliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karip, E. (2020). COVID-19: Okulların kapatılması ve sonrası. Web: <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi> adresinden erişilmiştir.
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar. E-Uluslararası Pedagoji Dergisi (E-UPAD) 1 (1), 55-73.
- Merriam Webster. (2020). Outbreak vs. Epidemic: Spreading Illness. <https://www.merriamwebster.com/words-at-play/spanish-flu> (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2020).
- MEB (1982). Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR), Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB, (2019). Ülkemizdeki Tüm Yabancı Öğrenci Sayıları https://hblogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/06145652_04-Mart2019 adresinden erişilmiştir.
- MEB, (2020). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alanindaalanan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/> adresinden erişilmiştir.
- MEB, (2021). <https://www.cnnturk.com/teknoloji/meb-kac-adet-bedava-tablet-dagitti> adresinden 15.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- MEB, (2021). <https://www.meb.gov.tr/68-bin-241-tablet-bilgisayar-daha-ogrencilere-ulasiyor/haber/22656/tr> adresinden 15.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Özbekmezci, Ş. ve Sahil, S. (2004). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi. Gazi Üniversitesi. Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi. 19 (3), 261-274.
- Özer, S. ve Turan, E. Z. (2021). Öğretmen adaylarının Covid-19 nedeniyle sunulan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Turkish Studies - Education, 16(2), 1049-1068.
- Özok, H. İ. ve Aka, P. (2021). Pandemi nedeniyle evde kalan genç yetişkinlerin bilinçli farkındalık ve stres kontrolü ile ilgili görüşleri. Turkish Studies - Education, 16(2), 1087-1104.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 14(3), 459-496.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. Turkish Studies, 15(4), 959-975.
- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 7 (2), 109-129.
- Sezgin, S. ve Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (4), 37-54.
- Solak, H. İ., Ütebay, G. ve Yalçın, B. (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin basılı ve dijital ortamdaki sınav başarılarının karşılaştırılması. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6(1), 41-52.
- Şahan, G. (2004). Eğitim Dışında Kalmış Çocukların Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri Paneli. Eğitim Denetimi Dergisi.

UNESCO. (2018). Global Education Monitoring Report Summary 2019: Migration, Displacement and Education – Building Bridges, not Walls. Paris, UNESCO.

Usta, M. ve Demir, E. (2020). “Eğitimde Çokkültürlülük: İlkokul Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Kitapları Üzerinden Nitel Bir İnceleme”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(34):2178-2198.

WHO, (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on 2019 novel coronavirus, Web: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-novel-coronavirus> adresinden erişilmiştir.

Yamamoto, G.T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. Baskı). Seçkin Yayınları.

Yıldız, B. B. ve Doğan, B. (2021). Pandemi (Covid 19) sürecinde eğitimde dijital dönüşüm uygulamalarının öğretmen tutumlarına göre incelenmesi: EBA örneği. *Turkish Studies - Education*, 16(2), 1293-1309.

Yılmazsoy, B. ve Kahraman, M. (2019). Uzaktan eğitim öğrencilerinin öz-yönetimli öğrenme becerilerinin incelenmesi, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(2), 783-818.